МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)
М. В. Афанасьєв

Методологія і організація наукових досліджень у туризмі

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	**24 "Сфера обслуговування"**
Спеціальність	**242 "Туризм"**
Освітній рівень	**другий (магістерський)**
Освітня програма	**"Туризм"**

Вид дисципліни	**базова**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**українська**

Завідувач кафедри туризму О. А. Сущенко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри туризму
Протокол № 1 від 28.08.2019 р.

Розробники:
Наумік-Гладка К.Г., д.е.н., проф., професор кафедри туризму

Лист оновлення та перезатвердження робочої програми навчальної дисципліни

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Діяльність людей в будь-якій її формі (наукова, практична) визначається цілим рядом факторів. Кінцевий її результат залежить не тільки від того, хто діє (суб'єкт) або на що вона спрямована (об'єкт), але і від того, як відбувається даний процес, які способи, прийоми, засоби при цьому застосовуються. Це є основні проблеми наукового дослідження.

Наукове дослідження як цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають у вигляді системи понять, законів і теорій, це є форма мислення та стиль практичної діяльності. Характеризуючи наукове дослідження, зазвичай вказують на наступні його відмітні ознаки: це обов'язково цілеспрямований процес, досягнення усвідомлено поставленої мети, чітко сформульованих завдань; це процес, спрямований на пошук нового, на творчість, на відкриття невідомого, на висунення оригінальних ідей, на нове освітлення розглянутих питань; воно характеризується систематичністю: тут упорядковані, приведені у систему і сам процес дослідження, і його результати; йому властива строга доказовість, послідовне обґрунтування зроблених узагальнень і висновків

Об'єктом вивчення дисципліни є процес науково-теоретичного дослідження як явище, конкретна ситуація, та їх сукупність.

Предметом вивчення дисципліни є техніка і організація проведення наукових досліджень в туризмі.

Мета навчальної дисципліни: формування системи компетенцій використання закономірностей та інструментарію наукових досліджень для обґрунтування наукових результатів, що мають теоретичну та практичну цінність

Курс	**1М**	
Семестр	**2**	
Кількість кредитів ECTS	**120**	
Аудиторні навчальні заняття	**лекції**	**20**
	семінарські, практичні	**20**
Самостійна робота		**80**
Форма підсумкового контролю	**залік**	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Філософія	Психологія економічної діяльності в умовах інформатизації економіки
Соціологія	
Основи туризму	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Розуміти особливості економічних наукових досліджень, їх етичність	Знання щодо особливості економічних наукових досліджень, вміти етично поводитися в процесі наукового дослідження
Визначати категоріально-	Розуміння методології визначення категоріально-

Компетентності	Результати навчання
понятійний базис наукового дослідження	понятійного базису науково-практичного дослідження
Реалізовувати Технологію Наукового дослідження	Формування навичок щодо реалізації технології Наукового дослідження побудови причинно-наслідкових зв'язків між соціально-економічними характеристиками
Презентувати результати наукового дослідження	Розуміння сутності процесу апробації наукових результатів досліджень, ефекту співробітництва між суб'єктами науково-практичного дослідження
Використовувати інструментарій наукового дослідження	Уміння Використовувати інструментарій наукового дослідження, проводити класифікацію об'єктів наукового дослідження на основі розроблених стандартів
Організовувати науково-практичне дослідження	Уміння організовувати науково-практичне дослідження; розподіляти ресурси та інструменти для забезпечення якості науково-практичного дослідження
Інформаційне забезпечувати науково-практичні дослідження	Обґрунтування інформаційного забезпечення науково-практичного дослідження, навички щодо використання статистичної, якісної та кількісної інформації, Розуміння методології збору та обробки первинних даних та матеріалів офіційних звітів економічних суб'єктів
Презентувати науково-практичні результати дослідження	Знання щодо основних методів презентації науково-практичні результати дослідження, вміння самопрезентації

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні засади організації та проведення наукових досліджень

Тема 1. Теорія й практика наукових досліджень

1.1. Поняття «наука». Функції, класифікація, особливості наукового мислення

Наука як єдина система знань, її галузі (окремі науки) та підгалузі. Міждисциплінарний підхід в науковому дослідженні. Емпіричний і теоретичний рівні наукового мислення. Структура наукового знання. Гносеологія.

1.2. Специфіка економічних наук. Економічна наука як система та підсистема суспільних наук. Особливості економічного мислення.

1.3. *Етика науки*. Моральні принципи наукової діяльності. співвідношення науки і позанаукових форм пізнання. свободи наукового пошуку і громадянської відповідальності вченого. Роль науки і техніки у вирішенні глобальних проблем сучасності.

Тема 2. Категоріальний базис методології наукових досліджень

2.1. Поняття й категорії. Етимологія термінів поняття та категорія. Діалектичний взаємозв'язок змісту понять та категорій. Ідея категоріально-понятійного базису.

2.2. Наукова гіпотеза: поняття, види.

Сутність та основні види гіпотез. Загальні та часткові; описові та причинно-наслідкові гіпотези. Правила формулювання гіпотез.

2.3. Поняття «концепція» і «картина світу»

Особливості оформлення категорії "концепції" за формою й змістом. Принципи формування концепції. Поняття і структура наукової картини світу. Перевага і функціональність наукової картини світу

2.4. Поняття «методологія», «метод», «методика»

Зміст та сутність понять «методологія», «метод», «методика». Їх класифікація та взаємозв'язок.

Тема 3. Технологія наукового дослідження

3.1. Технологія роботи над кваліфікаційною роботою

Види кваліфікаційних робіт. Поняття ідея та план роботи. Структурні елементи випускної дипломної роботи. Структурні елементи дисертаційної роботи. Особливості оформлення науково-дослідних та кваліфікаційних робіт. Реферат науково-дослідної кваліфікаційної роботи. Проходження наукової та практичної експертизи науково-дослідної кваліфікаційної роботи. Апробація результатів науково-дослідної кваліфікаційної роботи.

3.2. Особливості збору інформації в соціально-економічних дослідженнях

Поняття, функції та структура програми соціально- економічного дослідження. Напрямки соціально-економічних досліджень.

3.3 . Time – management для організації наукового дослідження

Графік написання науково-дослідної кваліфікаційної роботи. Графік проведення наукового дослідження. Роль експертів та наукових керівників в реалізації процесу наукового дослідження.

Тема 4. Апробація результатів наукового дослідження

*4.1. Поняття «*Апробація*» в науково-практичному дослідженні.*

Види апробацій наукових досліджень. Цілі та принципи апробації дослдження для наукового дослідника. Основні методи апробації наукового дослідження. Роль іміджу наукового дослідника в процесі апробації наукових результатів.

4.2. Підготовка та проведення апробації результатів наукового дослідження.

Особливості участі в наукових конференціях, симпозіумах, виступів на засіданнях у різних видах заходів наукового співтовариства. Публікація результатів наукового дослідженяя. Види публікацій, порядок їх підготовки.

4.3. Підготовки та направлення в різні органи пропозицій за темою досліджень.

Особливості перевірки на практиці теоретично побудованих результатів дослідження. Поняття «довідка про практичне використання результатів дослідження». Структура та об'єм довідки про практичне використання результатів дослідження. Патентування та депонування результатів дослідження. Структура та об'єм матеріалів, які необхідні для оформлення патентування та депонування результатів дослідження.

Змістовний модуль 2. Теоретико-методологічні засади проведення наукових досліджень

Тема 5. Інструментарій наукового дослідження

5.1. Методика як інструмент наукової діяльності.

Поняття «методика» в науковому дослідженні. Відмінності понять «методика» та «методичний підхід». Види методик. Структура та зміст наукової методики.

5.2 . Методологія як інструмент наукової діяльності.

Поняття «методологія» в науковому дослідженні. Відмінності понять «методологія», «методика» та «методичний підхід». Види методологій. Структура та зміст методології.

5.3. Спеціальні методи науково-практичного дослідження. Метод експертних оцінок. Соціально-економічне моделювання. Статистичний метод.

Тема 6. Організація науково-дослідної діяльності

6.1. Проблема як початок науково-практичного дослідження й особлива форма знання. Базові характеристики наукової проблеми. Типи проблем (реальні проблеми, псевдопроблеми (малозмістовні); риторичні проблеми (не мають розв'язку)). Джерела наукових проблем: недостатність (дефіцит) наукового знання про реальність; протиріччя (парадокси у науковому знанні); еволюційний розвиток наукового знання; революційний розвиток наукового знання

6.2. Форми організації науково-дослідної діяльності.

Форми організації науково-дослідної діяльності. наукові звіти. Наукові статті, наукові доповіді, тези. Кваліфікаційні дипломні, магістерські, дисертаційні роботи.

6.3. Етапи організації наукового дослідження. Поняття «Цикл НДР». Стадії НДР: розробка технічного завдання; проведення теоретичних і експериментальних досліджень; оформлення результатів НДР. Етапи кваліфікаційних робіт.

Тема 7. Інформаційне забезпечення *науково-дослідної діяльності*

7.1. Інформація у вільному доступі.

Поняття «Бібліографічна інформація». Види Бібліографічної інформації. Класифікація споживачів бібліографічної інформації. Роль Інтернету як пошукової системи в науковому дослідженні. Види пошукових систем Інтернет. Функції пошукових систем Інтернет.

7.2. Періодичні звіти й внутрішня документація підприємств.

Поняття звітність. Види електронних форм ділового спілкування. Види звітності. Обсяг інформації, представленої в звіті; мета складання; період звітності.

7.3. Національна система науково-технічної інформації України.

Закон України Про науково-технічну інформацію. Визначення та склад національної системи науково-технічної інформації.

Тема 8. Презентація результатів наукового дослідження

8.1. Роль самопрезентації в процесі презентації результатів наукового дослідження.

Зміст поняття та структура самопрезентації. Види та форма самопрезентації.

8.2. Візуалізація результатів дослідження

Графічний метод представлення науково-практичних результатів. Моделювання як засіб презентації результатів дослідження. Знання принципів успішної презентації.

8.3. Комунікація в процесі презентації наукового дослідження

Підготовка доповіді про результати дослідження. особливості спілкування з різними соціальними групами в процесі презентації результатів науково дослідження.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквіуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання розрахункових завдань; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює 100. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модулю			**лекції**	**практичні заняття**	**Завдання за темами**	**есе**	**доповідь**	**презентація**	**групова робота**	**опитування**	**КОЛОКВІУМ**	∑
ЗМ 1	**Тема 1**	3 тиждень	1	1								**2**
	Тема 2	4 тиждень	**1**	**1**	**2**					**2**		**6**
	Тема 2	5 тиждень	**1**	**1**								**2**
	Тема 3	6 тиждень	**1**	**1**		**5**						**7**
	Тема 3	7 тиждень	**1**	**1**						**2**		**4**
	Тема 4	8 тиждень	**1**	**1**								**2**
	Тема 4	9 тиждень	**1**	**1**					**2**			**4**
ЗМ 2	**Тема 5**	10 тиждень	**1**	**1**						**2**	**15**	**19**
	Тема 5	11 тиждень	**1**	**1**			**10**					**12**
	Тема 6	12 тиждень	**1**	**1**				**10**				**12**
	Тема 6	13 тиждень	**1**	**1**						**2**		**4**
	Тема 7	14 тиждень	**1**	**1**	**2**							**4**
	Тема 7	15 тиждень	**1**	**1**								**2**
	Тема 8	16 тиждень	**1**	**1**						**2**		**4**
	Тема 8	17 тиждень	**1**								**15**	**16**
∑			**15**	**14**	**4**	**5**	**10**	**10**	**2**	**10**	**30**	**100**

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

5.1. Основна

1. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади): Навчальний посібник. – 3-є вид., випр. і доп. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 120 с.

2. Методологія і організація наукових досліджень. Крушельницька О.В. Науковий посібник - К.: Кондор, 2003 – 192 с.

3. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний // Економічна теорія. – К. : Академія, 2003. – 328 с

4. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с

5. Пушкар О. І. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050109 усіх форм навчання / О. І. Пушкар, О. А. Єрмоленко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – 88 с

5.2. Додаткова

6. Александров Л.В. и др. Метод отрицательных аналогий: Учебное пособие. – М.: НПО «Поиск», 1993. – 44 с.

7. Афанасьев В.Г. Социальная информация. – М.: Наука, 1994. – 199 с.

8. Блауберг И.В. Проблема целостности и системный подход. – М.: Эдиториал УРСС, 1997. – 448 с.

9. Вартофский М. Модели. Репрезентация и научное понимание. – М.: Прогресс, 1988. – 506 с.

10. Винер Н. Кибернетика и общество. – М.: Изд. иностр. лит, 1958. – 200 с.

11. Гухман В.Б. Философия информационного подхода: Моногр. – Тверь: Изд-во Твер. гос. техн. ун-та, 2000. – 167 с.

12. Кохановский В.П., Пржиленский В.И., Сергодеева Е.А. Философия науки: Учеб. пособие. – М.: ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д.: Издательский центр «МарТ», 2005. –

496 с.

13. Кузнецов И. Н. Научные работы: методика подготовки и оформления. 2-е изд., перераб. и доп. – Минск.: Амалфея, 2000. – 544 с.

14. Лекторский В.А. Деятельностный подход: смерть или возрождение? // Вопросы философии. 2001. № 2. – С. 56–65.

15. Лешкевич Т.Г. Философия науки: традиции и новации: Учебное пособие для вузов. – М.: Издательство ПРИОР, 2001. – 428 с.

16. Матвійчук А.В. Штучний інтелект в економіці: нейронні мережі, нечітка логіка: монографія. – К.: КНЕУ, 2011.-439 с.

17. Поппер К. Логика научного исследования. М.: Республика, 2004. – 230 с.

18. Системний підхід і моделювання в наукових дослідженнях: підручник , За ред. Бутка М.П. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 360 с.

19. Философия науки: Учеб. пособие для вузов / Под ред. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Трикста, 2004. – 736 с.

20. Штанько В.И. Информация. Мышление. Целостность: Монография. – Харьков, 1992. – 144 с.

5.3. Ресурси мережі Інтернет

21. Сайт персональний навчальних систем Харківського національного економічного університету имені Семена Кузнеця \ Режим доступу: https://pns.hneu.edu.ua/